

Юридичні науки

УДК 343.131.5

Денисенко Сергій Іванович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного, європейського
та порівняльного правознавства
Сумський державний університет*

Denysenko Serhiy

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor
Sumy State University*

Лимонько Анастасія Олександрівна

*студентка
Сумського державного університету*

Lymonko Anastasiia

*Student of the
Sumy State University*

**УКРАЇНА–НАТО: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ В
УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
NATO-UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR
COOPERATION IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN
WAR**

***Анотація.** Стаття досліджує складні взаємини між Україною та НАТО у контексті воєнного конфлікту з Росією. Автор аналізує ключові проблеми, що виникають у співпраці між Україною та Альянсом, зокрема обмеження на шляху України до членства в НАТО, а також недоліки в системі безпеки, які стають відчутними через війну на сході країни. У*

статті також розглядаються перспективи співпраці та можливі шляхи подолання проблем, включаючи посилення військово-технічної допомоги від НАТО, реформи в українському війську та політичні зусилля для врегулювання конфлікту. Автор підкреслює важливість спільних зусиль для зміцнення обороноздатності України та забезпечення стабільності у регіоні в умовах військового протистояння з Росією.

У статті також звертається увага на потенційні виклики та загрози, які можуть виникнути внаслідок недостатньої співпраці між Україною та НАТО, зокрема збільшення впливу Росії в регіоні та подальше затягнення конфлікту. Окрім цього, розглядаються можливості для розширення співпраці в таких сферах, як кібербезпека, енергетика та гуманітарна допомога, що може сприяти не лише зміцненню обороноздатності України, але й підтримці розвитку країни в цілому. Загалом, стаття пропонує аналіз сучасного стану відносин між Україною та НАТО, а також розглядає шляхи спільного розв'язання проблем і вирішення викликів у контексті війни з Росією.

Також в статті розглядаються переваги та недоліки можливого вступу України до НАТО, враховуючи політичні, економічні та військові аспекти. Обговорюються потенційні наслідки для безпеки та стабільності в регіоні, які виникають внаслідок розширення альянсу на схід. Також акцентується на необхідності налагодження ефективного діалогу та співпраці між Україною та НАТО для досягнення спільних цілей в забезпеченні мирного та стабільного розвитку в регіоні. Зокрема, розглядаються можливості зміцнення обороноздатності, розвитку демократичних інститутів та економічної підтримки для України з боку НАТО. У цілому, стаття спрямована на аналіз сучасних тенденцій у відносинах України та НАТО та розробку рекомендацій щодо подальших кроків для спільного забезпечення безпеки та стабільності у регіоні.

Ключові слова: Україна, НАТО, російсько-українська війна, співпраця, безпека, політика, військова допомога, членство, демократія, економічна підтримка.

Summary. *The article explores the complex relations between Ukraine and NATO in the context of the military conflict with Russia. The author analyses the key problems that arise in cooperation between Ukraine and the Alliance, including restrictions on Ukraine's path to NATO membership, as well as security shortcomings that are becoming apparent due to the war in the east of the country. The article also examines the prospects for cooperation and possible ways to overcome the challenges, including increased military and technical assistance from NATO, reforms in the Ukrainian army, and political efforts to resolve the conflict. The author emphasises the importance of joint efforts to strengthen Ukraine's defence capabilities and ensure stability in the region in the context of the military confrontation with Russia.*

The article also draws attention to potential challenges and threats that may arise as a result of insufficient cooperation between Ukraine and NATO, including Russia's growing influence in the region and further prolongation of the conflict. In addition, the article examines the possibilities for expanding cooperation in such areas as cybersecurity, energy and humanitarian assistance, which can contribute not only to strengthening Ukraine's defence capabilities but also to supporting the country's development in general. In general, the article offers an analysis of the current state of relations between Ukraine and NATO, and considers ways to jointly address problems and challenges in the context of the war with Russia.

The article also examines the advantages and disadvantages of Ukraine's possible accession to NATO, taking into account political, economic and military aspects. The potential consequences for security and stability in the region arising from the eastward expansion of the Alliance are discussed. It also

emphasises the need to establish effective dialogue and cooperation between Ukraine and NATO to achieve common goals in ensuring peaceful and stable development in the region. In particular, the article considers the possibilities of strengthening defence capabilities, developing democratic institutions and economic support for Ukraine from NATO. Overall, the article aims to analyse current trends in Ukraine-NATO relations and develop recommendations for further steps to jointly ensure security and stability in the region.

Key words: *Ukraine, NATO, Russian-Ukrainian war, cooperation, security, politics, military assistance, membership, democracy, economic support.*

Актуальність проблеми. Проблемні питання інтеграції України до НАТО є особливо актуальним у контексті російсько-української війни, тому необхідно провести глибокий аналіз проблематики та перспектив співробітництва України з НАТО з метою забезпечення національної безпеки.

Дослідження показують, що попри активну співпрацю між Україною та НАТО залишається багато викликів, які ускладнюють процес інтеграції. Серед них нестабільна ситуація з безпекою, внутрішньополітичні проблеми та розбіжності між окремими членами НАТО. Однак існують обнадійливі перспективи зміцнення зв'язків, такі як активна участь України у спільних місіях НАТО, підвищення оборонного потенціалу завдяки співпраці з НАТО та зростання підтримки членства в НАТО в українському суспільстві. Отримані результати вказують на обнадійливі перспективи покращення відносин між Україною та НАТО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цьогоріч багато дослідників, серед яких Л. та М. Алексієвці, В. Горбулін, С. Грицай, А. Зленко, А. Кудряченко, О. Палій, Г. Перепелиця, О. Соскін та інші, зосередили свою увагу на Україні та її можливостях інтеграції до НАТО.

Метою статті є проведення аналізу проблем і перспектив співпраці між Україною та НАТО в контексті російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Вільна і суверенна Україна є надзвичайно важливою для безпеки в Євроатлантичному регіоні. Починаючи з початку 1990-х років, відносини між Україною та НАТО стали одними з ключових партнерств для Альянсу. Після незаконної анексії Криму Росією у 2014 році співпраця між Україною та НАТО була посилена в декількох важливих сферах. Після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році як НАТО, так і країни-члени Альянсу надали безпрецедентну допомогу Україні [1]. На Мадридському саміті НАТО у червні 2022 року, всього за чотири місяці після повномасштабної війни Росії проти України, країни-члени Альянсу домовилися розширити комплексний пакет допомоги (КПД) і подальше посилення підтримки України. З лютого 2022 року в рамках Цільового фонду комплексного пакету допомоги для України реалізується низка проектів, що надають допомогу в різних секторах, таких як: бойові припаси; постачання пального (включаючи авіаційне пальне); військове взуття; медичні засоби (включаючи аптечки й фармацевтичні препарати); військове тренувальне обладнання; засоби виявлення та захисту від хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних речовин; обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів; пристрої для боротьби з безпілотниками [2].

На різних етапах розробки та впровадження знаходяться інші проекти. Наприклад, НАТО планує організувати або вже частково передала обладнання для поромів і понтонних мостів, укриття та генератори, машини швидкої допомоги та пожежні машини, паливні та водяні насосні машини, шини, акумулятори, зимовий одяг. Крім того, країни-члени НАТО значно посилили двосторонню підтримку, не лише надаючи озброєння та техніку, а й проводячи навчання персоналу, щоб

Україна могла реалізувати своє право на самооборону відповідно до Статуту ООН [3].

У довгостроковій перспективі Альянс розробляє проекти на підтримку відновлення України. Ці довгострокові ініціативи включають співпрацю в таких сферах, як:

- оперативна сумісність у довгостроковій перспективі;
- розбудова оборонних інституцій;
- уроки, винесені з бойового досвіду;
- післявоєнна відбудова та реабілітація;
- медична та психологічна реабілітація.

У зусиллях захисту від агресивного наступу РФ, Україна зазнає щоденних людських втрат на лінії фронту, які становлять найбільші втрати людського потенціалу країни. У відповідь на це і як реакція на очевидну загрозу, як населення, так і уряд зміцнили свої стратегічні цілі стосовно майбутнього членства в НАТО та ЄС. Населення очікує швидких рішень, пов'язаних з прямою військовою допомогою, тоді як уряд активно працює над створенням передумов для найшвидшого приєднання до НАТО. Якби українці отримали підтримку у вигляді гарантій за Статтею 5, кількість людських жертв була б значно меншою. Однак члени НАТО продовжують підтримувати ідею "значного розширення західної військової допомоги", що може не відповідати потребам України. Навіть у випадку, якщо західна зброя не буде надійно доставлена у необхідній кількості, українці не зупиняться у своїх зусиллях на фронті. Проте, відсутність своєчасної перспективи вступу до НАТО та недостатня західна допомога можуть привести до враження в Києві, що Україна воює наодинці. В такому контексті буде малоймовірно, що українці виявлятимуть велику повагу до інтересів США та Європи, як у веденні війни, так і в майбутніх альянсах, включаючи НАТО [4].

На сьогоднішній день громадяни України, уряд та міжнародна спільнота розуміють, що вступ до НАТО може запобігти подальшій ескалації конфлікту і продовженню повномасштабних військових дій, тим самим збільшивши відчуття безпеки по всій країні. Підтримка спрощення шляху України до членства в НАТО зростає в Альянсі, що підвищує ймовірність офіційного прийняття пропозиції під час великої зустрічі. Східноєвропейські члени НАТО виражають бажання, щоб Україна мала чіткий і недвозначний шлях до членства в Альянсі, хоча деякі країни Південної Європи висловлюють занепокоєння, що це може спровокувати російську агресію [5].

Приватно Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг запропонував членам Альянсу, щоб вступ України до НАТО відбувся після завершення війни, обходячи План дій щодо членства. Український уряд вважає, що Україна вже відповідає стандартам НАТО, і залишається лише оформити цей статус офіційно. Україна прагне вступити до НАТО швидко, аналогічно до Фінляндії та Швеції, які були запрошені до Альянсу без виконання Плану дій щодо членства. Однак важливо враховувати, що фактичною перешкодою є відсутність консенсусу в НАТО щодо членства України, адже всі 31 членів мають ратифікувати таке приєднання. Таким чином, питання не лише про сам вступ, але й про здатність України, разом з підтримкою західних партнерів, впоратися з деокупацією своїх територій [6].

Ще однією перешкодою у вступі до НАТО є страх Заходу перед ескалацією конфлікту. Проте, як показав парад історичної військової техніки на Красній площі у Москві 9 травня 2023 року, можливості конвенційної зброї РФ у цьому відношенні вже обмежені. Варто зазначити, що сьогодні, через рік і чотири місяці повномасштабної війни в центрі Європи, ядерна загроза стала найбільш реальною, як підкреслив Президент Джо Байден. З одного боку, світ розуміє, що використання тактичної

ядерної зброї не змінить ситуації на фронті, в той час як використання стратегічної зброї також є малоімовірним, оскільки наразі немає жодних свідчень про те, що російський лідер є прихильником апокаліптичних сценаріїв. Однак зрозуміло, що Путін буде намагатися утримувати окуповані території якнайдовше [7].

Проте, стурбованість щодо тривалості війни є обґрунтованою, оскільки з самого початку війни уряд України заявляє про стратегічну необхідність повернути свою територію повністю, щоб уникнути можливого майбутнього російського вторгнення. Багато громадян України прийшли до висновку, що доти, поки РФ існує у своєму поточному стані, вона буде становити постійну загрозу для нашої країни. Це стало особливо очевидним після агресивного вторгнення РФ у 2022 році, що розвіяло сумніви про "братські народи" навіть у проросійськи налаштованих громадян. РФ упродовж 2022–2023 років здійснює відвертий геноцид українського народу й застосовує стратегію випаленої землі [8].

Саміт НАТО у липні 2023 року мав великий потенціал для сприяння перемозі України. Один з ключових аспектів може полягати в постачанні Україні передової військової технології, що допоможе посилити її оборону. Також важливою є інтеграція наукового й оборонно-промислового потенціалу України в зусилля з розвитку її оборонного потенціалу. Не менш важливою є розробка проєкту "Технології відродження України", який передбачає не лише військові інновації, але й спільні стратегічні галузі зі США і Європою, включаючи ті, що мають подвійне призначення, наприклад, ракетно-космічна галузь. Такі ініціативи сприятимуть привабленню інвестицій зі США та Європи, забезпечуючи спільний розвиток технологій і стимулюючи розвиток оборонного сектору України [9].

Отже, сучасна високотехнологічна зброя для українських оборонних сил, передові технології та інновації, що дають Україні технологічну

перевагу, а також ефективні технологічні обмеження для Росії, можуть стати реалістичними гарантіями безпеки. Усе це сприятиме перемозі України й вплине на отримання нею повноправного членства в НАТО. Забезпечення технологічного прогресу України та технологічного стримування Росії може привести до стабільного миру на десятиліття вперед. Важливо відзначити, що сучасна світова спільнота вже розуміє, що членство України в НАТО, навпаки, не становить загрози безпеці Росії. Історія свідчить, що жоден член НАТО ніколи не загрожував нападом на Росію. Навпаки, спільні кордони Росії з НАТО завжди були спокійними й безпечними, що контрастує з деякими іншими російськими кордонами. Якщо Україна приєднається до НАТО, це значно підвищить безпеку як українських, так і російських кордонів [10].

Проте, згідно з теперішньою соціально-політичною обстановкою в РФ, інтересом російського народу є не стійкий та тривалий мир, а, на жаль, загарбницька війна в Україні. У цьому контексті лише вступ України до НАТО може зміцнити Альянс і підвищити його здатність протистояти російській агресії, зараз вже третій рік йде масштабна війна в Україні яку розв’язала країна агресор РФ. Риторика очільника Кремля стає більш агресивною відносно країн НАТО. Як стверджують багато військових аналітиків війна між НАТО та Росією неминуча, питання тільки в часі. На даний час Україна захищає європейські країни НАТО від вторгнення Росії. Тому членство України в НАТО це вже необхідність [11].

Висновки і перспективи подальших досліджень. У зв’язку з активним, у зв’язку з продовженням російської військової агресії проти України, можливість членства України в НАТО стає все більш актуальною, можливість членства України в НАТО стає все більш актуальною. Хоча деякі дослідники стверджують, що це може збільшити рішучість Росії у веденні війни, наразі недостатньо підстав вважати, що Росія застосує ядерну зброю проти України, незважаючи на агресивну риторику

путінського режиму. У той же час, членство України в НАТО може допомогти забезпечити її безпеку та стримати військову агресію Росії.

Слід враховувати внутрішню ситуацію в Україні. Стратегічна мета країни - повернути втрачені території для запобігання майбутнім вторгненням. Тому будь-які довготривалі військові дії в країні є проявом власної політичної й військової позиції, а також потребою зосередити увагу цивілізованого світу на собі.

Для зміцнення своєї оборони Україні потрібна активна технологічна та військова підтримка союзників. Липневий саміт НАТО у Вільнюсі може стати платформою для забезпечення такої підтримки, зокрема через модернізацію озброєння та інтеграцію наукових та оборонних індустрій.

Отже, не дивлячись на виклики та проблеми, існують перспективи для посилення співпраці України з НАТО, що може значно покращити ситуацію в умовах російсько-української війни. Це включає застосування більш активних дипломатичних заходів, підтримку українського оборонного сектору в довготривалій перспективі, інтеграцію України в НАТО, яка може служити не лише захистом від поточної загрози, але й стратегічним засобом запобігання майбутнім конфліктам.

Література

1. Магомедов А. Становлення відносин Україна – НАТО в умовах зовнішньополітичних викликів безпеці України: 1990–І РР. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2020. Вип. 10. С. 360-392.

2. Нестерцова-Собакарь О. Поглиблення відносин стратегічного партнерства з організацією Північноатлантичного договору (НАТО) як пріоритетний напрямок захисту національних інтересів у сфері зовнішньополітичної діяльності. *Наукові заходи Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету*. 2022. С. 318-320.

3. Онищук М., Татарінова Л. Україна–НАТО: підсумки 2021 року: (огляд матеріалів українських і зарубіжних ЗМІ з питань євроатлантичної інтеграції України). *Вісник Книжкової палати*. 2022. Вип. 1. С. 23-28.

4. Північноатлантичний договір (укр/рос): Договір НАТО від 04.04.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення: 23.04.2024).

5. Cafruny A., Fouskas V., Mallinson W., Voynitsky A. Ukraine, multipolarity and the crisis of grand strategies. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. 2023. Vol. 25. Is. 1. P. 1-21.

6. Cross S. NATO–Russia security challenges in the aftermath of Ukraine conflict: managing Black Sea security and beyond. *Southeast European and Black Sea Studies*. 2015. Vol. 15, Is. 2. P. 151-177.

7. Hunter R. The Ukraine crisis: why and what now. *Survival*. 2022. Vol. 64, Is. 1. P. --28.

8. Menon R., Ruger W. NATO enlargement and US grand strategy: a net assessment. *International Politics*. 2020. Vol. 57. P. 371-400.

9. Кондратюк, А. Перехід військової медицини на стандарти НАТО необхідний. *Ваше здоров'я*. 2016. № 29/30. С. 12-13.

10. Крамарчук, О. Спецпризначенці вчаться за стандартами НАТО. *Уряд. кур'єр*. 2016. № 231. С. 3.

11. Шляхи розвитку особливого партнерства України з НАТО. *Надзвичайна ситуація*. 2016. № 7. С. 22-24.

References

1. Mahomedov A. Stanovlennia vidnosyn Ukraina – NATO v umovakh zovnishnopolitychnykh vyklykiv bezpetsi Ukrainy: 1990–I RR. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia*. 2020. Vyp. 10. S. 360-392.

2. Nestertsova-Sobakar O. Pohlyblennia vidnosyn stratehichnoho partnerstva z orhanizatsiieiu Pivnichnoatlantychnoho dohovoru (NATO) yak

priorytetnyi napriamok zakhystu natsionalnykh interesiv u sferi zovnishnopolitychnoi diialnosti. *Naukovi zakhody Yurydychnoho fakultetu Zakhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu*. 2022. S. 318-320.

3. Onyshchuk M., Tatarinova L. Ukraina–NATO: pidsumky 2021 roku: (ohliad materialiv ukrainskykh i zarubizhnykh ZMI z pytan yevroatlantychnoi intehratsii Ukrainy). *Visnyk Knyzhkovoï palaty*. 2022. Vyp. 1. S. 23-28.

4. Pivnichnoatlantychnyi dohovir (ukr/ros): Dohovir NATO vid 04.04.1949 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (data zvernennia: 23.04.2024).

5. Cafruny A., Fouskas V., Mallinson W., Voynitsky A. Ukraine, multipolarity and the crisis of grand strategies. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*. 2023. Vol. 25. Is. 1. P. 1-21.

6. Cross S. NATO–Russia security challenges in the aftermath of Ukraine conflict: managing Black Sea security and beyond. *Southeast European and Black Sea Studies*. 2015. Vol. 15, Is. 2. P. 151-177.

7. Hunter R. The Ukraine crisis: why and what now. *Survival*. 2022. Vol. 64, Is. 1. P. 7-28.

8. Menon R., Ruger W. NATO enlargement and US grand strategy: a net assessment. *International Politics*. 2020. Vol. 57. P. 371-400.

9. Kondratiuk, A. Perekhid viiskovoi medytsyny na standarty NATO neobkhidnyi. *Vashe zdorovia*. 2016. № 29/30. S. 12-13.

10. Kramarchuk, O. Spetspryznachentsi vchatsia za standartamy NATO. *Uriad. kurier*. 2016. № 231. S. 3.

11. Shliakhy rozvytku osoblyvoho partnerstva Ukrainy z NATO. *Nadzvychaina sytuatsiia*. 2016. № 7. S. 22-24.